

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних
технологій, обліку та фінансів

Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

САВОСІН Сергій Сергійович

УДК 336:338.245

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**«ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
РИНКУ КРЕДИТУВАННЯ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»**

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Сергій САВОСІН

Керівник роботи
Сус Леся Валеріївна
кандидат економічних наук, доцент

Робота виконана на кафедрі фінансів і кредиту Поліського національного університету

Рецензент:

доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, к.е.н., доц. Ярмолюк Олена Феліксівна

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Голова комісії _____ Олександр ВІЛЕНЧУК

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту:
допустити до захисту.

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № __ від «__» грудня 2024р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту _____ Дмитро ДЕМА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **САВОСІН Сергій** захистив кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100–бальною шкалою _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК _____ Тетяна ТОВСТУХА
«__» грудня 2024 р.

АНОТАЦІЯ

Савосін С.С. Проблеми і перспективи ринку кредитування України в умовах воєнного стану. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

В кваліфікаційній роботі викладені теоретичні, методичні та практичні аспекти ринку кредитування в Україні. Проаналізовано стан ринку кредитування України до початку повномасштабної війни, зокрема, основні тенденції та виклики, що впливали на його розвиток. Значна увага приділена вивченню змін, які відбулися під час воєнного стану, включаючи адаптацію банківських установ до нових економічних умов, зміни у попиті на кредитні послуги та впливу державних програм підтримки бізнесу й населення. Порівняння українського досвіду із міжнародними практиками дозволило виявити найкращі підходи до вирішення кризових ситуацій у сфері кредитування та запропонувати можливості для їхньої адаптації до українських реалій. Спрогнозовано обсяги банківського кредитування в Україні на середньострокову перспективу.

Ключові слова: кредитування, банк, кредитний ризик, відсоткова ставка, прострочений кредит.

ABSTRACT

Savosin S. Problems and prospects of the lending market of Ukraine under martial law. – Qualification work in the form of a manuscript.

Qualification work for the award of a master's degree in the specialty 072 – Finance, banking, insurance and stock market. – Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The qualification work outlines the theoretical, methodological and practical aspects of the lending market in Ukraine. The state of the lending market of Ukraine before the start of the full-scale war is analyzed, in particular, the main trends and challenges that influenced its development. Considerable attention is paid to the study of the changes that occurred during martial law, including the adaptation of banking institutions to new economic conditions, changes in demand for credit services and the impact of state programs to support business and the population. Comparison of Ukrainian experience with international practices allowed us to identify the best approaches to resolving crisis situations in the lending sector and to offer opportunities for their adaptation to Ukrainian realities. The volume of bank lending in Ukraine is forecasted for the medium term.

Keywords: lending, bank, credit risk, interest rate, overdue loan.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО–МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ КРЕДИТУВАННЯ.....	8
1.1. Особливості кредитування в Україні	8
1.2. Кредитування суб’єктів малого підприємництва в ЄС	10
Висновки до Розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ КРЕДИТУВАННЯ.....	15
2.1. Обсяги кредитування фізичних та юридичних осіб.....	15
2.2. Аналіз пільгових програм кредитування в Україні	19
Висновки до Розділу 2	23
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ КРЕДИТУВАННЯ.....	24
3.1. Шляхи покращення якості кредитного портфеля банків	24
3.2. Перспективи розвитку банківського кредитування.	28
Висновки до Розділу 3	31
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ринок кредитування відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності, стимулюванні економічного зростання та підтримці соціально–економічного розвитку будь–якої країни. У сучасних умовах його значення стає особливо помітним, адже доступ до фінансових ресурсів дозволяє як підприємствам, так і приватним особам долати економічні труднощі, інвестувати у виробництво, житло, освіту та інші сфери, які мають ключове значення для розвитку суспільства. В Україні ринок кредитування є важливим інструментом фінансової підтримки для широкого кола суб'єктів, включаючи населення, підприємців, великі корпорації та інфраструктурні проекти. Це особливо актуально в умовах кризи, коли банківська система повинна швидко адаптуватися до змін, щоб забезпечити необхідний рівень ліквідності та доступності кредитів.

Аналіз останніх досліджень: У цьому напрямку працювало багато вітчизняних вчених та дослідників, серед яких: Амелін А. Віблій П., Гриневич О. Вовчак, О.; Андрейків, Т.; Павлишин, В. Гасій О. В., Клименко В. І. Григораш Т. Ф. Дзюблюк О. Діденко В. М., Лисенко Ж. Лапішко, М., Винник, А. та інші. Фрагменти їх досліджень були наведені в роботі, а також було проаналізовано як їх прогнози виправдалися через декілька років після публікації досліджень.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико–методичних проблемних аспектів ринку кредитування України в умовах воєнного стану формування практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішуються такі **завдання:**

- розкрити теоретичні засади та особливості банківського кредитування;
- проаналізувати ринок кредитування в Україні;
- спрогнозувати обсяг кредитування на середньострокову перспективу;

– виявити проблеми та перспективи розвитку банківської діяльності ринку кредитування.

Об’єктом дослідження є процес банківської діяльності на ринку кредитування.

Предметом дослідження є теоретико–методичні та прикладні аспекти банківської діяльності на ринку кредитування України.

Методологічна основа дослідження включає застосування методів системного, структурного, факторного та порівняльного аналізів.

У роботі використано графічні, табличні й обчислювальні інструменти для проведення аналізу.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі та оцінці банківської діяльності на ринку кредитування в умовах нестабільного економічного середовища, зумовленого кризовими явищами та повномасштабним військовим вторгненням та встановленні ступеня залежності ВВП від обсягів банківського кредитування.

Практичне значення. Було проаналізовано перспективи відновлення ринку кредитування у післявоєнний період. Зокрема, висвітлено можливості впровадження інноваційних підходів, посилення ролі державної підтримки та розширення співпраці з міжнародними фінансовими інституціями. Запропоновані рекомендації спрямовані на забезпечення сталого розвитку ринку кредитування в Україні, відновлення економіки та створення нових можливостей для підприємництва і населення.

Інформаційна база дослідження: Для висвітлення досліджуваної теми були залучені законодавчі акти, нормативно-правові документи, сучасні наукові публікації, а також праці провідних економістів і фінансистів, які досліджували питання банківського кредитування підприємств малого та середнього бізнесу, навчальні посібники авторитетних фахівців у сфері банківської справи, фінансова звітність і статистичні показники комерційних банків, а також аналітичні дослідження експертів.

Перелік публікацій автора за темою дослідження:

1. Зарубіжний досвід кредитування суб'єктів малого підприємництва. Студентські наукові читання 2023. Матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету, 30 листопада 2023 р.

2. Аналіз ринку кредитування довоєнного стану. Фінансове забезпечення економіки : матеріали VIII науково–практичної студентської конференції, 30 травня 2024 р. Житомир : Поліський університет. 2024.

3. Перспективи розвитку ринку кредитування. Студентські наукові читання 2024. Матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету, 28 листопада 2024 р.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основну частину викладено на 30 сторінках комп'ютерного тексту, ілюстрований матеріал дослідження представлено у вигляді 4 таблиць, та 13 рисунків, список використаних джерел складається з 42 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО–МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ

ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ КРЕДИТУВАННЯ

1.1. Особливості кредитування в Україні

Важливе місце у фінансовій системі України посідає кредит. Кредит – важливий інститут, за допомогою якого держава здійснює мобілізацію та перерозподіл тимчасово вільних коштів і контроль за правильним використанням їх. Кредит сприяє підвищенню ефективності економіки, забезпечує перелив капіталу, стимулює грошовий обіг та є важливим інструментом державного регулювання економікою [35].

Встановлений законодавством обов'язковий порядок зберігання всіма підприємствами, організаціями та установами своїх коштів на рахунках у банках дає можливість використовувати такі вільні кошти при кредитуванні. В процесі кредитування виникають відносини з приводу мобілізації тимчасово вільних коштів підприємств, організацій, бюджету та населення, використання яких відбувається на умовах повернення для задоволення економічних і соціальних потреб держави [35].

Кредит як інститут, що включається до фінансової системи держави, виконує емісійну, розподільчу і контрольну функції. Ці функції взаємозалежні і мають при кредитуванні специфічні особливості (табл. 1.1) [26].

Таким чином, кредит в Україні є одним із видів економічних відносин, за допомогою яких здійснюються акумуляція державою кредитних ресурсів та їх використання на умовах повернення, забезпеченості, строковості та відплатності підприємствами, організаціями усіх форм власності та населення для задоволення потреб господарювання [26].

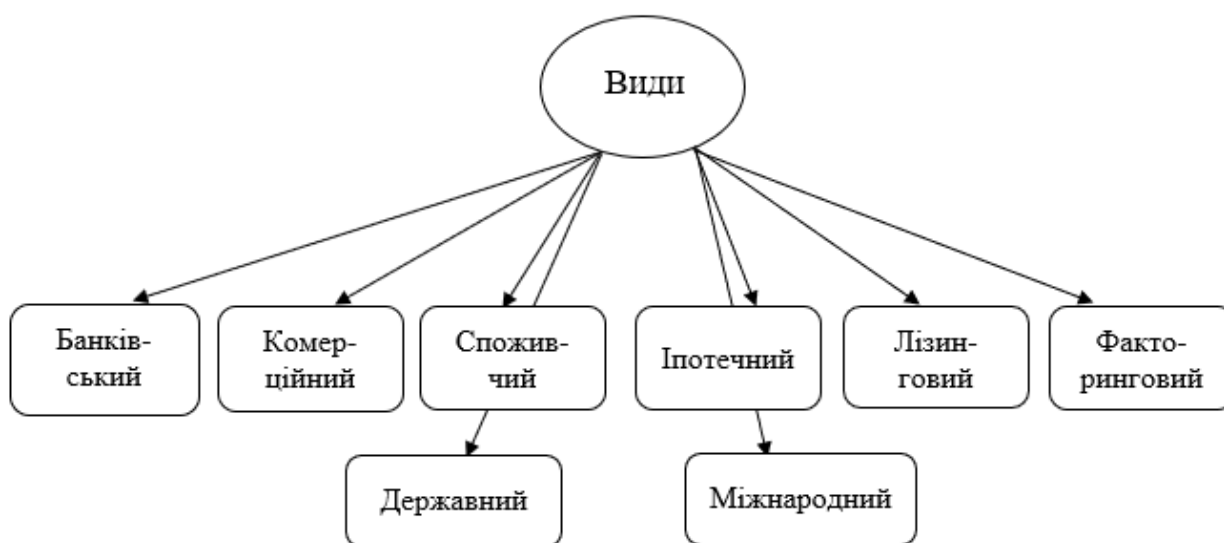

Функції банківського кредиту

Функція	Опис
Емісійна	Здійснюється випуском і розміщенням цінних паперів. Ринок цінних паперів доповнює систему банківського кредитування і взаємодіє з нею. Нестача платіжних засобів в економіці може також покриватись за рахунок розширення комерційного кредиту.
Розподільча	Виявляється в процесі мобілізації та витрачання централізованих і децентралізованих фондів коштів, у розподілі та перерозподілі національного доходу між суб'єктами господарської діяльності. За умов ринкової економіки зазначена функція сприяє вдосконаленню кредитної політики з метою регулювання грошового обігу і здійснення ефективного впливу на економічні процеси в державі.
Контрольна	Забезпечує нагляд за правильним і ефективним використанням коштів, що надаються клієнтурі банками, та поверненням їх у певні строки

Джерело складено автором за даними [26].

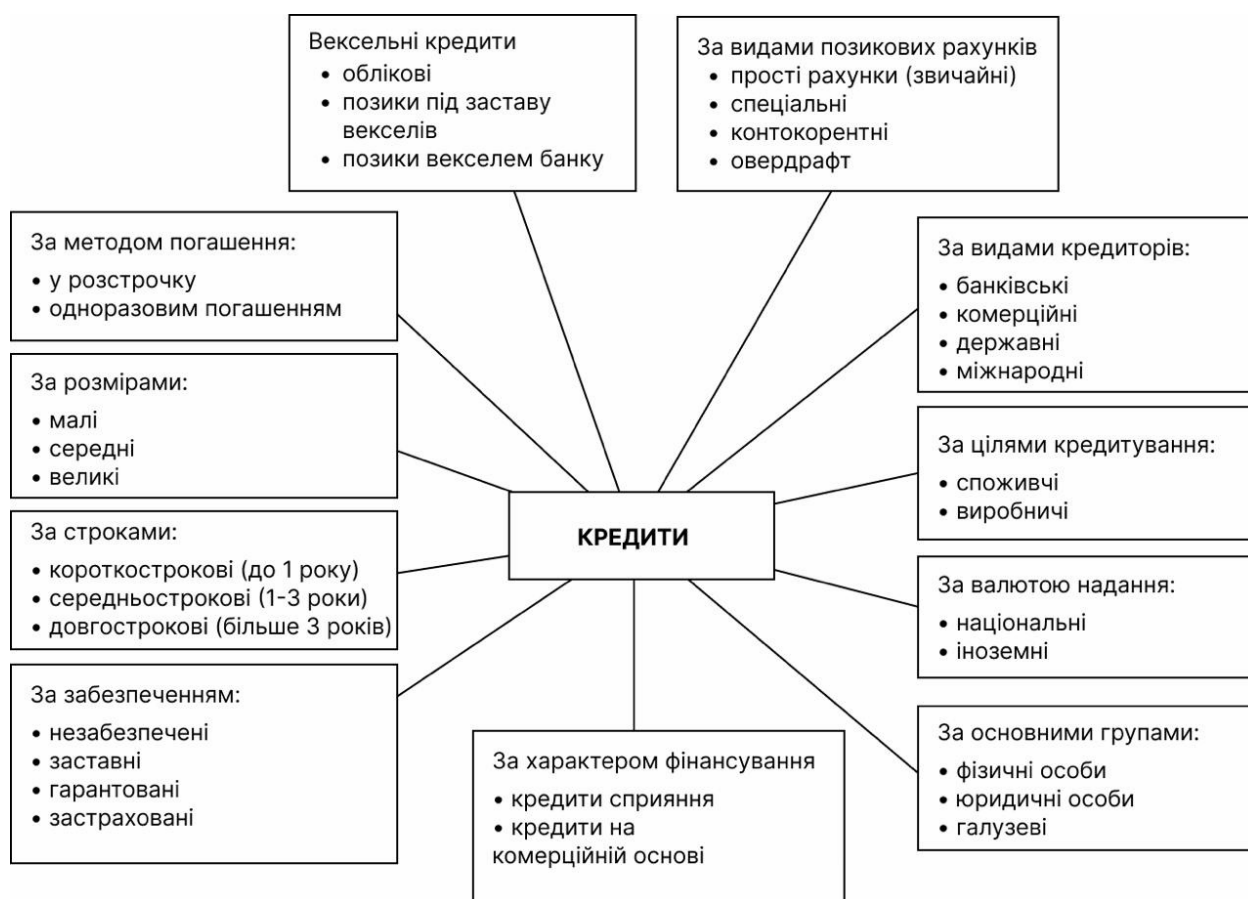
Кредити поділяються на декілька видів, які представлені на (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Види кредитів

Джерело: складено автором за даними [26].

Дослідження різновидів кредитів дає змоги класифікувати їх на декілька груп: за методом погашення, за розміром, за строком, за забезпеченням, за цілями, за валютою, за видами кредиторів і боржників, за видами рахунків тощо (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Класифікація банківських кредитів

Джерело: складено автором за даними [26].

Також у банківській практиці існує різна класифікація кредитів, багатогранність їх критеріїв. Так, розрізняють кредит фінансовий, товарний та кредит під цінні папери, що засвідчують відносини позики [26].

1.2. Кредитування суб'єктів малого підприємництва в ЄС

Проблема фінансування розвитку суб'єктів малого підприємництва (далі – СМП) в Україні залишається актуальною в сучасний час [14]. З одного боку, умови отримання банківських кредитів, що залишаються основним джерелом зовнішнього фінансування для малого бізнесу, залишаються жорсткими, а процес кредитування ускладнений, високо ризиковий і вимагає значних часових ресурсів. З іншого боку, низький рівень розвитку ринку інвестицій для СМП, відсутність відповідних інструментів та інституційної

підтримки, створюють значну залежність від традиційного банківського кредиту [3].

У країнах з розвиненим ринком капіталу та фінансовими послугами для СМП відзначається важливість та пріоритетність кредитування серед інших альтернативних шляхів розвитку (кредити комерційних банків становлять 33% зовнішнього фінансування СМП у Європейському Союзі). Підприємства з інших країн виявляють більшу впевненість у спілкуванні з банками для отримання фінансування та досягнення бажаних результатів (68%), порівняно з взаємодією з акціонерами та венчурними капіталістами (23%) [23].

Тому на сьогоднішній день дослідження умов, переваг і законодавчого регулювання кредитування в зарубіжних країнах має велике значення з метою використання позитивного досвіду в Україні. Труш І. Є. наголошує на тому, що створення ефективної системи кредитування малого підприємництва – складне завдання, розв'язання якого потребує ретельного дослідження формування цього процесу у світовій практиці [40, с. 104].

Вивчення досвіду економічно розвинених країн у сфері кредитної взаємодії з суб'єктами малого підприємництва набуває ключового значення для України в умовах глобалізаційних процесів [40, с. 106]. Що вивчення зарубіжного досвіду необхідне не для сліпого копіювання, а для імплементації найкращих практик та уникнення помилок, що здійснені іншими країнами. Особливий акцент слід робити на аспектах кредитування, які є проблемними в Україні. Наприклад, умови кредитування, розмір процентної ставки, термін кредиту, оперативність прийняття рішення та надійність банку є основними чинниками, які обмежують суб'єкти малого бізнесу в отриманні кредитів [36].

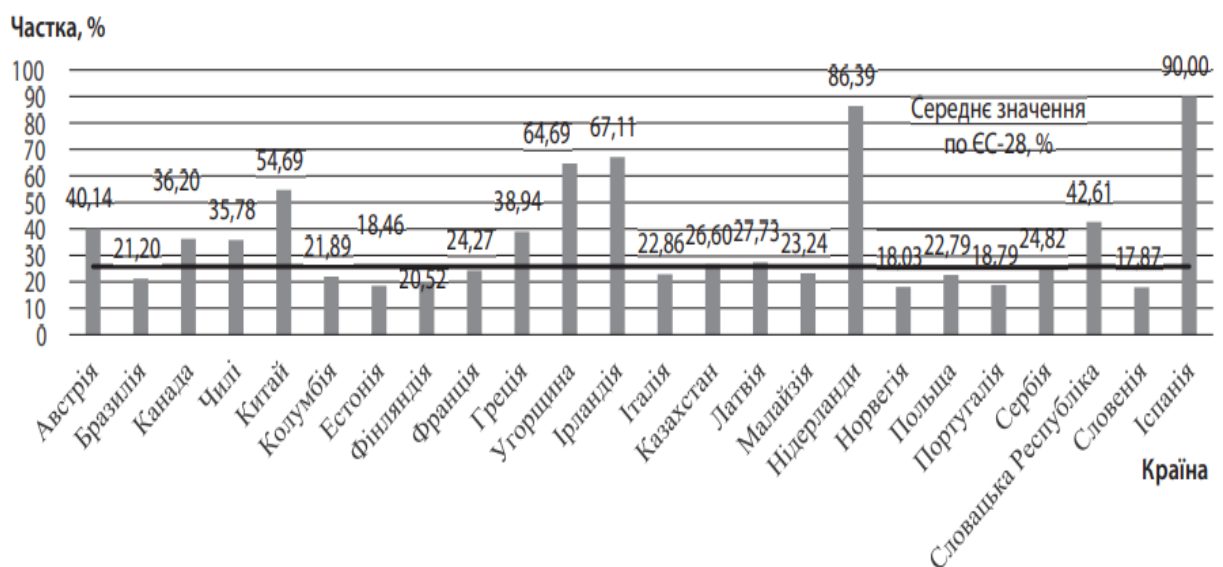
Деякі дослідники, такі як Калініченко Л. Л. і Мусіяка Л. В., визначають інші аспекти, які стримують суб'єкти малого підприємництва від отримання кредитів, такі як відсутність інформації про попередній досвід взяття кредиту, високі відсоткові ставки, відсутність застави кредиту та інші. Систематизація цих перешкод дозволяє обґрунтувати науково–методичний підхід до аналізу

зарубіжного досвіду кредитування малого бізнесу, спрямований на визначення проблемних питань кредитного забезпечення [15].

На жаль, в Україні спостерігається переважання короткострокових кредитів у портфелі суб'єктів малого підприємництва, що пов'язано з високим ризиком банкрутства та коротким терміном існування бізнесу [2]. У зарубіжних країнах, навпаки, статистика кредитування вказує на переважання довгострокових кредитів, що підтверджує важливість переходу до довгострокового фінансування для забезпечення інвестиційних цілей [23].

Ставка відсотка виступає важливою перешкодою для залучення кредитних ресурсів для суб'єктів малого підприємництва. Статистичні дані щодо СМП у зарубіжних країнах свідчать, що майже половина підприємств не відчуває обмежень у доступі до кредитів, а ті, хто відчуває, часто вказують на високі процентні ставки (13%) [23]. Поруч із цим, спостерігається позитивна динаміка зменшення середньої процентної ставки для СМП (рис. 1.3).

У країнах із середнім рівнем доходів процентні ставки залишаються відносно високими, досягаючи двозначних цифр у Бразилії, Колумбії та Казахстані. Середнє значення відсотків для всіх країн – учасниць дослідження скоротилося з 5,4% у 2020 р. до 3,6% у 2022 р., що свідчить про загальне зниження процентних ставок МСП [41].

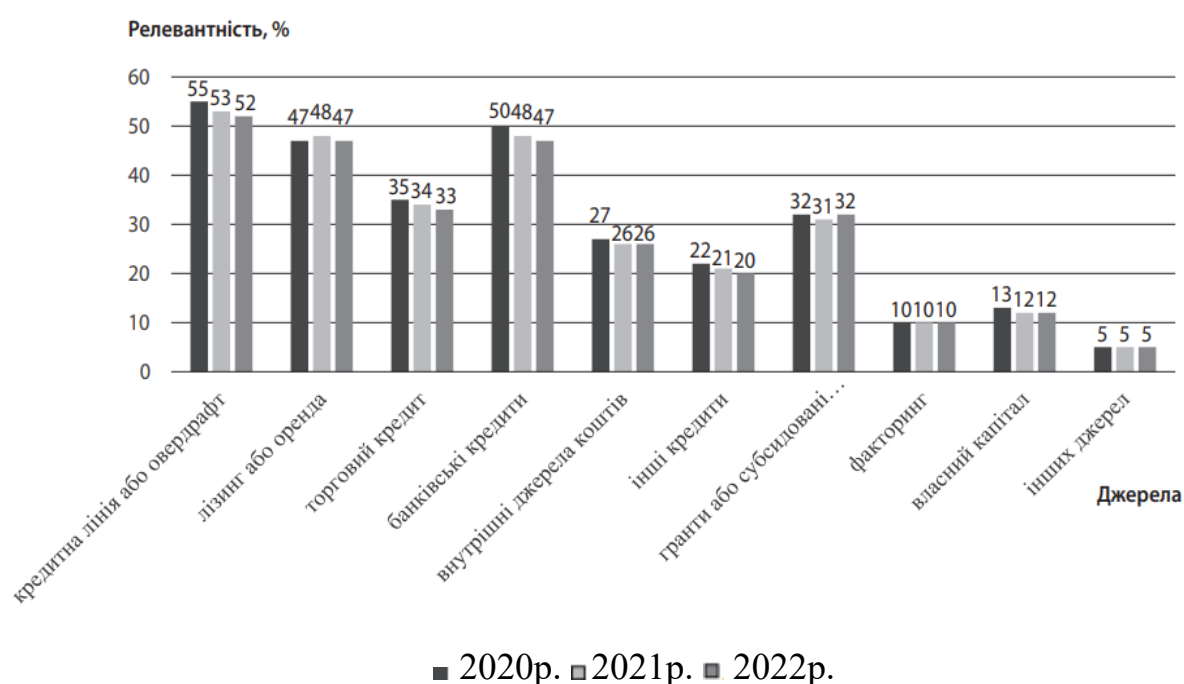
Рис. 1.3. Частка короткострокових кредитів у структурі

кредитного портфеля країн – членів ЄС у 2022 р., %

Джерело: складено за [25].

Як можна побачити з таблиці в середньому частка короткострокових кредитів в наведених країнах дорівнює 28% не враховуючи деякі з них, а це говорить нам про те, що в перелічених країнах банки більш лояльні до СМП і надають довгострокові кредити, а також що в цих країнах розвинуті й інші види зовнішнього фінансування.

На (рис. 1.4) представлено основні види кредитів, якими користуються СМП у зарубіжних країнах.

Рис. 1.4. Релевантність різних видів кредитних послуг у діяльності СМП країн ЄС–28, % (2020–2022рр.)

Джерело: складено за [41].

Дослідження пріоритетних видів кредитних послуг, якими користуються СМП зарубіжних країн, показали, що найбільш популярними джерелами їх зовнішнього фінансування є кредитні лінії або овердрафт 52–55%, лізинг та оренда 47–48%, банківські кредити 47–50% та торговельні кредити 33–35% загалом це відбувається за рахунок більш низьких ставок по кредитах порівняно з Україною [1].

Висновки до Розділу 1

Кредит, як складова фінансової системи держави, виконує емісійну, розподільчу та контрольну функції. Дослідження різновидів кредитів дає змоги класифікувати їх на декілька груп: за методом погашення, за розміром, за строком, за забезпеченням, за цілями, за валютою, за видами кредиторів і боржників, за видами рахунків тощо.

У країнах із середнім рівнем доходів ставки залишаються високими, але середнє значення відсотків для більшості країн знижується. Такий тренд свідчить про полегшення доступу до фінансування для більшості досліджуваних країн. Дослідження пріоритетних класів кредитних послуг, які найчастіше використовуються малими суб'єктами господарювання у зарубіжних країнах, свідчить, що основними можливостями їхнього зовнішнього фінансування є такі інструменти: кредитні лінії (у т.ч. овердрафти), лізингові послуги, оренда, банківські кредити, а також комерційні (торговельні) кредити. Однак структурні проблеми залишаються актуальними для молодих фірм, стартапів та мікропідприємств, що відображає практику завищення ставок відсотків для СМП у порівнянні з великим бізнесом.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ КРЕДИТУВАННЯ

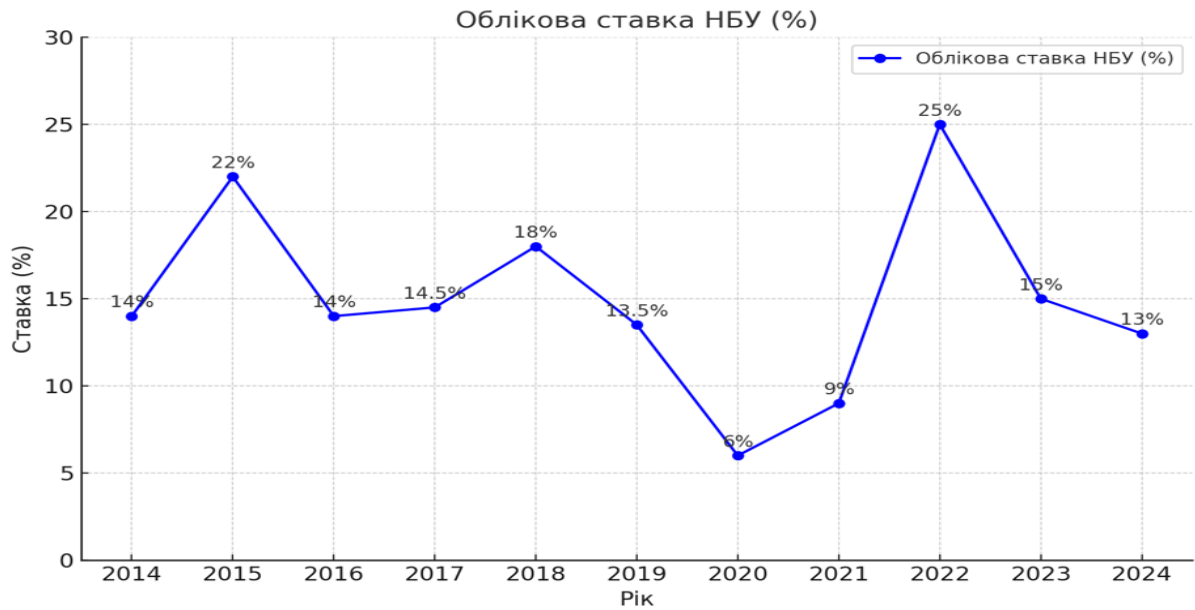
2.1. Обсяги кредитування фізичних та юридичних осіб

Кредитування має глибокі історичні корені. Незважаючи на те, що цей вид фінансових відносин формувався під впливом різних факторів, підвищення купівельної спроможності населення завжди залишалося ключовою метою кредитування. У широкому значенні кредит є формою реалізації кредитних правовідносин, коли одна сторона тимчасово отримує статус кредитора щодо іншої, незалежно від юридичних підстав їх виникнення. У вузькому сенсі це правовідносини між банком і позичальником, що ґрунтуються на укладеному кредитному договорі [21].

Незважаючи на військові дії на Сході країни, період макроекономічної стабільності розпочався після 2018 р. і тривав до початку широкомасштабної військової агресії Росії, коли інфляція була ефективно регульована НБУ і досягла мінімального рівня. Середньорічні темпи зростання ВВП за цей період склали 2,9%, а облікова ставка НБУ, яка є ключовим інструментом монетарної політики та відображає вартість грошей у державі, знизилася до рекордно низького рівня 6% (рис. 2.1) [21].

Військовий конфлікт швидко зруйнував економічну рівновагу країни, що змусило державу зосередитися на обороні та фінансуванні військових потреб.

В другому півріччі 2022 р. банки почали поступово збільшувати вартість залучених та кредитних ресурсів, що призвело до зниження активності кредитування.

Рис. 2.1. Динаміка облікової ставки НБУ (2014–2024 рр.)

Джерело: складено автором за даними [21].

В 2023 р. ситуація трохи стабілізувалася і облікова ставка була знижена до 16% банки знову були в змозі надавати кредити під менші відсотки та розглядати більш ризиковані договори.

Розглянемо відсоткові ставки за банківськими кредитами (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Процентні ставки за кредитами у розрізі строку погашення, % за (2021–2024рр.)

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	01.10.2024 р.	Різниця, +/-	Зміна, %
Фізичні особи в т.ч.	29,4	26,3	28,5	27,7	-1,7	94,2
в т.ч. Овердрафт	20,7	19,4	15,7	15,6	-5,1	75,4
до 1 р.	35,0	28,7	36,1	35,1	0,1	100,3
від 1–5 р.	30,4	33,0	30,2	27,6	-2,8	90,8
більше 5 р.	16,2	19,3	18,5	24,9	8,7	153,7
Юридичні Особи	8,9	14,1	17,2	14,1	5,2	158,4
В т.ч. Овердрафт	13,4	14,8	20,0	17,1	3,7	127,6
До 1 р.	7,8	14,0	16,7	13,1	5,3	167,9
Від 1–5 р.	11,2	14,0	18,0	15,8	4,6	141,1
Більше 5 р.	8,4	8,2	11,6	8,0	-0,4	95,2

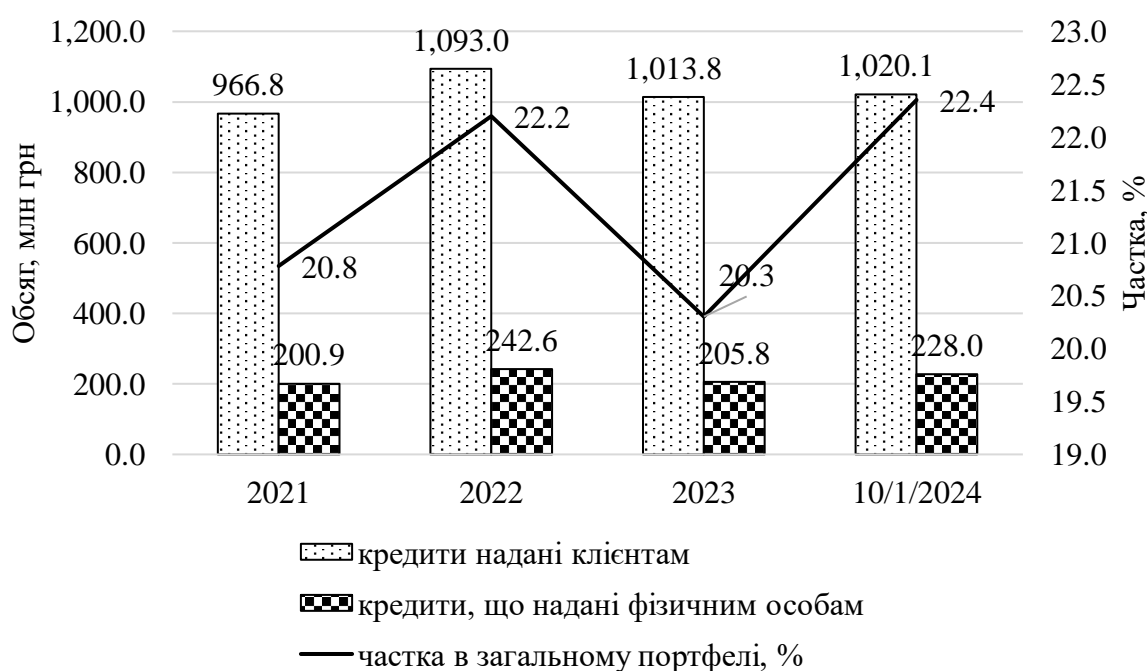
Джерело: складено за даними [21].

За даними таблиці можемо помітити, що середні процентні ставки за кредитами для фізичних осіб знизилися з 29,4 % до 27,7 %, а для юридичних осіб зросли – з 8,9% до 14,1%. Найбільше зниження процентних ставок спостерігається за овердрафтами для фізичних осіб, а найбільше зростання по короткостроковим кредитам (до 1 року) юридичних осіб.

Через кризові явища змінилися умови кредитування фізичних осіб. Усі види кредитів стали доступними на значно жорсткіших умовах. Банки підвищили початкові внески, збільшили строки розгляду заявок і зменшили розмір доступних кредитів. Крім того, зросли суми комісій, що стягуються при отриманні кредиту, а також посилилися вимоги до офіційного підтвердження доходів. Інакше кажучи, банки значно ускладнили критерії оцінки платоспроможності потенційних позичальників. Але як показала практика такі дії лише погіршили стан, тому банки взяли інший курс [6].

Кредитування фізичних осіб становить важливу частину економіки та фінансового сектору України. Упродовж останніх років воно набуло значного поширення, що призвело до зростання жорсткої конкуренції між банками (рис. 2.2) [14].

Рис 2.2. Динаміка обсягів кредитування фізичних осіб

Джерело: створено автором за даними [14].

Як можна побачити з даних (рис. 2.2) кредитний портфель фізичних осіб станом на жовтень 2024 р. складає 228,0 млрд грн., що більше на 23,0 млрд грн ніж в 2023 р. Зауважимо, що частка кредитування фізичних осіб в загальному кредитному портфелі щороку збільшується, якщо в 2021 р. вона становила 20,8 %, то в 2024 р. – 22,4 %. Це свідчить про те що довіра клієнтів до банків поліпшується.

Доцільно буде проаналізувати кредитний портфель юридичних осіб (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Динаміка обсягів кредитування юридичних осіб,

Джерело: створено автором за даними [21].

Обсяг наданих кредитів коливався від 966,8 млрд грн у 2021 р. до 1 020,1 млрд грн у 2024 р., демонструючи незначне зростання. Частка кредитів, виданих суб'єктам господарювання, у загальному портфелі знизилася з 78% у 2021 р. до 72,8% у 2022 р.. Проте пізніше вона стабілізувалась і знову зросла до 75,9% у 2024 р.. Це може свідчити про зміну пріоритетів банків під час найактивнішої фази війни (2022 р.) із подальшим поверненням до підтримки бізнесу.

За проведеними розрахунками можна побачити, що найбільшу частку в кредитному портфелі займають такі сектори економіки, як торгівля (40,42%) та переробна промисловість (17,77%) (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Частка нових кредитів за видами економічної діяльності станом на 01.10 2024 р.

Джерело: за даними НБУ [24]

Це свідчить про активність бізнесу в цих сферах та їхню залежність від кредитних ресурсів. Такі сектори економіки як будівництво (2,51%), добувна промисловість (2,30%), транспорт (3,54%) кредитуються по мінімуму. До групи інших секторів включено освіту, медицину та науку. Також варто зауважити, що більша частина кредитів надається на строк до 1 р. (43,1% від загального обсягу). Це може свідчити про короткострокові потреби бізнесу або обережну кредитну політику банків [23].

2.2. Аналіз пільгових програм кредитування в Україні

За період воєнного стану кредитний портфель реального сектору економіки зменшився на 2,6 млрд грн (–0,33% у порівнянні з обсягом на 01.03.2022) та станом на початок квітня 2024 р. склав 787,549 млрд грн [14].

Для виправлення цієї ситуації створили програму «Доступні кредити 5–7–9%». З моменту старту Державної програми «Доступні кредити 5–7–9%» (рис. 2.5).

Вже було підписано 95 139 кредитних договорів на 327,1 млрд грн, з них банками державного сектору економіки – 65 808 договорів на 148,5 млрд гривень (станом на 09.09.2024) [7].

Розподіл укладених кредитних договорів у розрізі цілей кредитування, млн грн

Рис. 2.5. Розподіл кредитних договорів у розрізі цілей кредитування, млн грн
Джерело: [7].

За час дії воєнного стану в Україні видано 60 317 кредитів на 237,5 млрд грн (у тому числі банками державного сектору – 45 332 кредити на 121,9 млрд грн), з яких станом на 9 вересня поточного р.:

- 24,6 млрд грн – на інвестиційні цілі;
- 63,7 млрд грн – на фінансування оборотного капіталу;
- 39,62 млрд грн – кредити для сільськогосподарських товаровиробників;
- 20,81 млрд грн – на переробку сільськогосподарської продукції;
- 57,56 млрд грн – на антивоєнні цілі;
- 17,45 млрд грн – кредитування в зоні високого воєнного ризику [7].

Програму реалізує Фонд розвитку підприємництва (ФРП). Єдиним учасником ФРП є Уряд України в особі Міністерства фінансів України, що координує усі аспекти діяльності Фонду.

За Державною програмою «Доступні кредити 5–7–9%» ФРП уклав угоди про співробітництво з 46 банками. Держава продовжує здійснювати всі необхідні компенсаційні виплати на користь бізнесу за укладеними кредитними договорами у межах Програми [7].

Уваги заслуговує і державна програма "Енергодім", ініційована Фондом енергоефективності, яка дозволяє об'єднанням співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) отримувати компенсацію до 70% витрат на енергомодернізацію. Після паузи у фінансуванні, спричиненої повномасштабним вторгненням, банківське кредитування в межах цієї програми було відновлено у вересні 2023 р.

За умовами ряду комерційних банків, ОСББ, які беруть участь у програмі, можуть отримати кредити строком до 5 років із відсотковою ставкою 16% річних на суму до 3 млн грн без початкового внеску та забезпечення. Крім того, активна підтримка місцевих органів влади дозволяє суттєво знизити фінансове навантаження на позичальників.

Компенсація відсотків суттєво знижує витрати ОСББ, стимулюючи більшу кількість учасників долучитися до програми "Енергодім". Успішна співпраця між органами місцевої влади, Фондом енергоефективності та банками допомагає громадянам модернізувати свої будинки з мінімальними фінансовими затратами, що є особливо актуальним напередодні складного зимового періоду.

Також із значущих можна відмітити програму «Оселя» – це пільгове іпотечне кредитування, спрямоване на підтримку українців у придбанні житла. У 2024 р. вона зазнала змін і розширень [9]. Цільовим призначенням виступає придбання квартир у багатоквартирних будинках та купівля будинків, дуплексів або таунхаусів (введено з 2024 р.).

Умови кредитування:

- Низька відсоткова ставка (деталі уточнюються залежно від категорії позичальників та об'єкта нерухомості).
- Максимальний термін кредиту — до 20 р..
- Мінімальний перший внесок — 20% від вартості житла.

Скористатися програмою можуть: військовослужбовці, медичні працівники, педагогічні працівники, науковці, інші соціальні групи (залежно від умов конкретного періоду програми).

Із переваг, У 2024 р. дозволили комбінувати житловий сертифікат програми "єВідновлення" із пільговою іпотекою за "єОселя", що дозволяє отримати додаткову фінансову підтримку для ремонту або купівлі житла [4].

У 2023 р. було видано понад 6000 кредитів на суму 8,4 млрд грн. А у 2024 р. заплановано збільшити кількість профінансованих угод до 12 000.

Також до переваг можна віднести: Доступність для широких категорій громадян, можливість придбання як первинного, так і вторинного житла, а також підтримку реконструкції пошкодженого майна.

Загалом в Україні відкривалося не мало програм до війни та під час неї, але більшість з них або швидко закривалися з-за припинення фінансування з боку держави, або спускалися на самозабезпечення що в свою чергу посилювало вимоги для їх отримання.

Найбільш поширеним способом отримання готівкових коштів є використання кредитного ліміту на банківській картці, що дозволяє 36% опитаних покривати щоденні витрати на непередбачувані потреби [12, с. 6–9]. Часто громадяни звертаються за фінансовою допомогою до родичів і знайомих, а кредити в банку оформляють здебільшого для оплати дорогих споживчих товарів, іпотеки або розвитку бізнесу. Серед опитаних 53% мали труднощі з вчасним поверненням боргу, 15% зазначили про наявність непогашеного короткострокового кредиту в банку, а 10% – довгострокового [12, с. 6–9]. У бізнес-середовищі 85% підприємців стикалися з тимчасовою втратою платоспроможності [12, с. 92].

Як бачимо, українці ставляться до запозичень обережно, зважаючи на такі основні застереження: висока вартість кредитів, непрозорі умови кредитування, значні комісійні витрати, складність процесу оформлення позики, нестача ліквідного майна для застави та недовіра до фінансових установ [12, с 92].

Висновки до Розділу 2

Порушення макрофінансової стабільності в країні призводить до підвищення вартості ресурсів, що було помітно на фінансовому ринку в 2022 році. Згідно з прогнозами інфляції, Національний банк України підвищує облікову ставку для стабілізації ситуації на фінансовому ринку, а в разі поліпшення макроекономічних та фінансових умов у країні – знижує ключову ставку, що ми спостерігаємо на даний момент.

Середні процентні ставки за новими кредитами для фізичних осіб знизилися з 29,4 % до 27,7 %, а для юридичних осіб зросли – з 8,9% до 14,1%. Найбільше зниження процентних ставок спостерігається за овердрафтами для фізичних осіб, а найбільше зростання по короткостроковим кредитам (до 1 року) юридичних осіб.

Обсяг наданих кредитів коливався від 966,8 млрд грн у 2021 р. до 1 020,1 млрд грн у 2024 р., демонструючи незначне зростання. Кредитний портфель фізичних осіб станом на жовтень 2024 р. складає 228,0 млрд грн, що більше на 23,0 млрд грн ніж в 2023 р. Частка кредитування фізичних осіб в загальному кредитному портфелі щороку збільшується, якщо в 2021 р. вона становила 20,8 %, то в 2024 р. – 22,4 %.

Це свідчить про те що довіра клієнтів до банків поліпшується. Частка кредитів, виданих суб'єктам господарювання, у загальному портфелі знизилася з 78% у 2021 р. до 75,9% у 2024 р. Найбільшу частку в кредитному портфелі займають такі сектори економіки, як торгівля (40,42%) та переробна промисловість (17,77%).

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ КРЕДИТУВАННЯ

3.1. Шляхи покращення якості кредитного портфеля банків

Кредитний портфель (КП) – це сукупність кредитних договорів, які на момент оцінки перебувають на балансі фінансової установи. Іншими словами, це загальний обсяг виданих і непогашених кредитів станом на момент аналізу [42].

Прибутковість кредитного портфеля відображає успішність діяльності фінансової установи, масштаби її роботи в сфері кредитування та ефективність управління кредитами у грошовому вираженні (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Типи кредитних портфелів

Тип портфеля	Характеристика
Оптимальний	Назва говорить сама за себе. Такий КП передбачає фінансову стійкість кредитної організації та її готовність досягати всіх поставлених економічних цілей за рахунок високого рівня ліквідності. Також оптимальний КП демонструє реалізацію економічної політики кредитора з максимальними показниками прибутковості та за мінімальних ризиків.
Збалансований	Показує прагнення банку досягти вигод шляхом лавірування між отриманням найбільшого прибутку та збільшенням кількості ризикованих операцій (середнього ступеня ризику). Такий підхід демонструє бажання кредитора покращити свої позиції на ринку у відносно стислий термін за рахунок невеликих ризиків, але без небезпеки для себе.
Ризик–нейтральний	Показує бажання банку насамперед мінімізувати ризики за рахунок посилення умов кредитування, при цьому дохідність не є пріоритетом. Типовий мінімалістичний підхід (менше проблем = менше грошей = profit).

Джерело: створено автором за даними [34].

Якість кредитних портфелів банків значно покращилася за останні р., оскільки фінансовий ринок України успішно проходив через етапи реформування та стабілізації, переходячи до фази підтримки розвитку.

Стадії формування якісного кредитного портфеля. Кожна фінансова установа формує свій кредитний портфель на основі тих цілей та завдань, які

були поставлені перед нею у рамках розробленої стратегії та обраної економічної моделі [16].

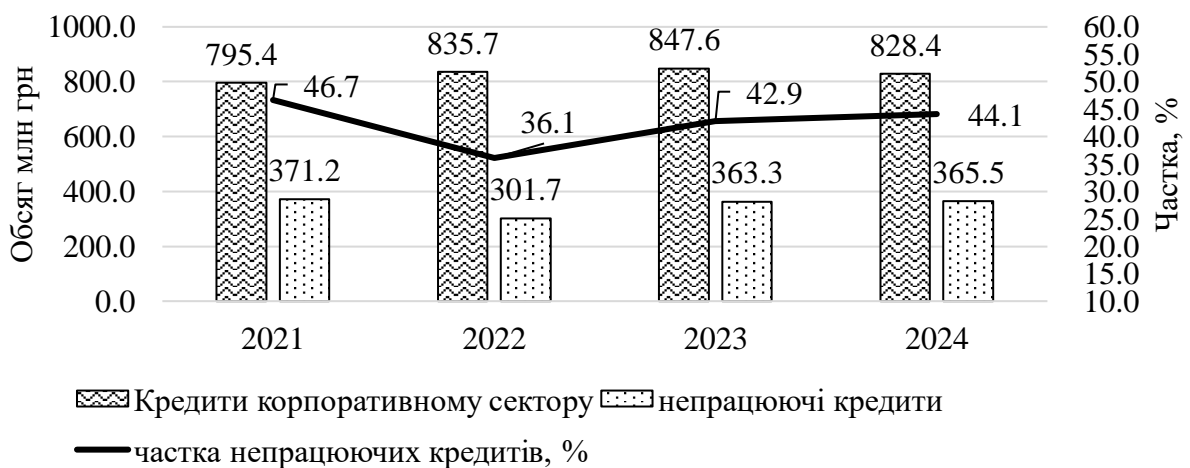
До основних аспектів управління кредитним портфелем можна віднести:

➤ Визначення лімітів: передбачає аналіз низки факторів (загальна кількість потенційних клієнтів, ліквідність заставного майна, частка кредитів у сферах із низьким рівнем надійності тощо) з метою зменшення ризиків [34].

➤ Відбір суб'єктів кредитування: базується на оцінці платоспроможності клієнтів через аналіз фінансових показників їхньої діяльності [34].

➤ Аналіз стану кредитного портфеля: включає моніторинг таких факторів, як кількість проблемних кредитів, загальний рівень ризику, умови кредитування (відсоткові ставки, терміни, покриття), що впливають на якість кредитного портфеля банку [34].

Для розуміння тенденцій наведемо графіки непрацюючих кредитів корпоративного сектору та фіз. осіб, щоб зрозуміти наскільки ефективно зараз працюють кредитні портфелі (рис.3.1).

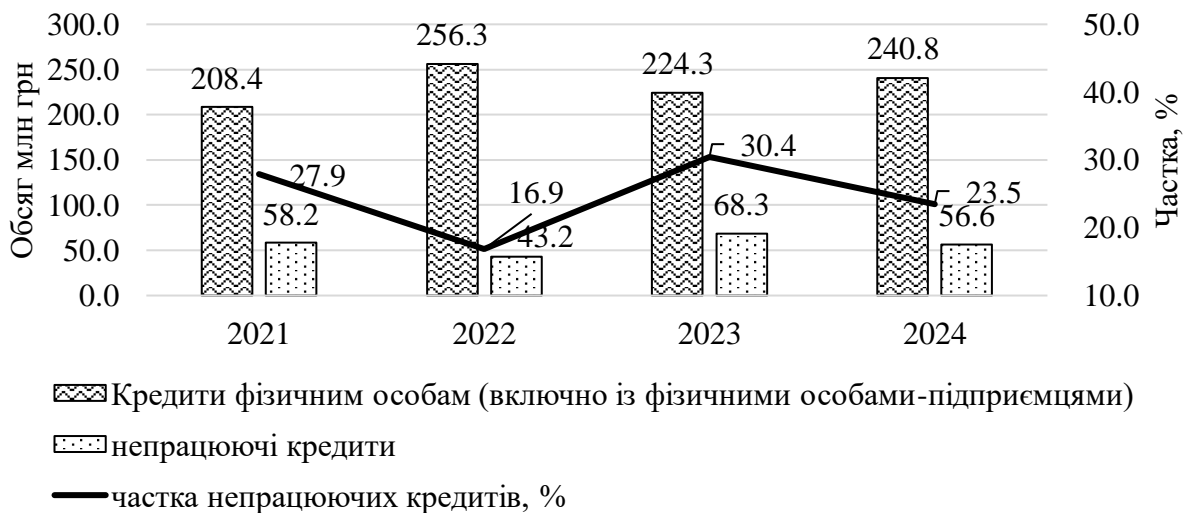
Рис.3.1. Частка непрацюючих кредитів в корпоративному секторі

Джерело: за даними [21]

Обсяг непрацюючих кредитів зменшився з 371,2 млрд грн у 2021 р. до 301,7 млрд грн у 2022 р., що свідчить про активні заходи зі зниження кредитного ризику, після ковідної кризи. У наступні р. спостерігається збільшення обсягу непрацюючих кредитів: 363,3 млрд грн у 2023 р. та 365,5

млрд грн у 2024 р. Що вже було пов'язано з початком воєнних дій, коли корпоративний сектор не мав уяви що робити в даній ситуації, коли вже є кредитне зобов'язання а прибуток з-за нестабільної ситуації в країні сильно зменшився.

Збереження високої частки непрацюючих кредитів (понад 40%) вказує на потребу вдосконалення системи оцінки кредитоспроможності, активного управління проблемними активами та диверсифікації кредитного портфеля. Ця динаміка демонструє важливість продовження реформ у банківському секторі для зниження ризиків. Тепер подивимось що відбувалось в цей же час з часткою непрацюючих кредитів у фізичних осіб та ФОПів (рис.3.2) [32].

Рис.3.2. Частка непрацюючих кредитів фізичним особам (в т.ч. ФОП)

Джерело: за даними [21].

Можемо спостерігати покращення у 2022 р.: значне зниження частки та обсягу непрацюючих кредитів свідчить про те що, ситуація після ковіду стабілізувалася, люди знову почали працювати в звичайному режимі і вчасно розраховуватися по кредитах, а також це може свідчити про ефективність заходів із реструктуризації кредитів та підвищення фінансової дисципліни позичальників.

Далі бачимо таку саму тенденцію як і в корпоративному секторі, а ось покращення у 2024 р. було пов'язано з стабілізацією ситуації та зниження частки непрацюючих кредитів до 23,5% свідчить про адаптацію банківської

системи до змін і підвищення якості кредитного портфеля. Така велика різниця з корпоративним сектором скоріш за все показує що корпоративному сектору треба значно більше часу щоб відновитися після таких випробувань [17].

Наведемо декілька кроків, які в теорії можуть удосконалити процес кредитного аналізу, що в свою чергу може підвищити ефективність кредитних портфелів:

По–перше потрібно використовувати вже існуючі сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників, зокрема скорингові моделі і Big Data. Скорингові моделі – розробка алгоритмів на основі машинного навчання для автоматизованого оцінювання кредитоспроможності. Наприклад, клієнт із високим скоринговим балом (750+) може автоматично отримати схвалення для невеликих кредитів без додаткового аналізу. Big Data – аналіз великих масивів даних, таких як поведінкові патерни в соцмережах, історія покупок, та мобільна активність. Наприклад, платіжна дисципліна за комунальні послуги може бути індикатором платоспроможності.

По–друге необхідно застосовувати детальний аналіз бізнес–планів, фінансових показників і репутації позичальників, оцінка реалістичності прогнозів доходів і витрат. Наприклад, якщо малий бізнес планує збільшити дохід на 50 % у першому р., банк може вимагати деталізовані пояснення. Фінансові показники – використання коефіцієнтів ліквідності, рентабельності та платоспроможності. Наприклад, позичальники з низьким коефіцієнтом боргу (Debt–to–Equity Ratio менше 1.0) можуть отримати більш вигідні умови. Репутація – аналіз відгуків про компанію або фізичну особу. Залучення аналітики із зовнішніх джерел, як–от бази даних судових рішень.

По–третє можна залучати зовнішні агентства для оцінки ризиків такі як: кредитні бюро – отримання кредитної історії позичальників. Наприклад, співпраця з Equifax або Experian для підтвердження кредитного рейтингу. Рейтингові агентства – оцінка корпоративних клієнтів із залученням зовнішніх експертів для визначення ймовірності дефолту [22].

Також необхідно відзначити диверсифікацію у системі кредитного ризик-менеджменту її в основному розглядають як метод, що дає змогу зменшити сукупну схильність до ризику шляхом розподілу кредитних вкладень [38].

До основних положень диверсифікації відносяться:

➤ Уникнення концентрації кредитів у певних галузях чи регіонах. Наприклад, зниження частки аграрного сектору в портфелі з 40% до 20% шляхом переорієнтації на інші галузі, як-от ІТ чи виробництво.

➤ Аналіз географічних ризиків. Наприклад, уникнення надмірної видачі кредитів у регіонах із високим рівнем політичної нестабільності.

➤ Надання спеціальних програм кредитування для МСБ зі спрощеними вимогами, як-от нижчий рівень забезпечення. Наприклад, кредити для новостворених ІТ-стартапів із терміном окупності до 3 років.

➤ Збільшення частки споживчих кредитів та мікрокредитування. Наприклад, запуск програм кредитування для покупок побутової техніки із фіксованою ставкою на суму до 50 000 грн.

➤ Розширення мікрокредитування для фізичних осіб із використанням мобільних додатків, що дозволяє видавати кредити до 10 000 грн упродовж кількох хвилин.

Такий підхід дозволяє знизити ризики, підвищити ефективність кредитного аналізу та покращити фінансову стійкість банківської системи [39].

3.2. Перспективи розвитку банківського кредитування.

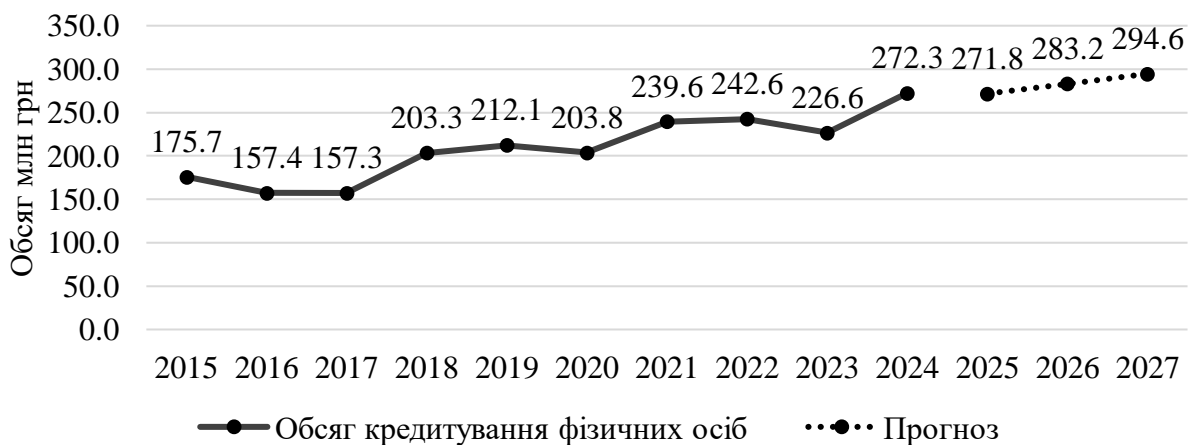
Перед розглядом перспектив, варто освітити основні проблеми кредитування в Україні, серед яких: недостатня якість інформації для прийняття ефективних рішень у банківській сфері, відсутність чіткої законодавчої бази, високі відсоткові ставки [29], які обмежують доступ до

кредитів, а також проблеми з інфраструктурою, зокрема в іпотечному кредитуванні через недостатній розвиток реєстрації прав власності [8].

Крім того, кредитні спілки та небанківські установи зазнають збитків, а карантинні обмеження ще більше ускладнили ситуацію. Важливим також є підвищення вимог до банківських працівників та зниження монетарних ставок для стимулювання ринку [5].

Сьогодні фінансовий сектор України потребує глибоких змін, як у правовій [28], так і в організаційній сферах. Кредитний ринок країни наразі перебуває у стані, що вимагає розробки шляхів оптимізації для його подальшого розвитку та вдосконалення [37]. На сьогодні, коли більшість кредитних угод має короткостроковий характер, особлива увага повинна бути приділена довгостроковому кредитуванню, яке необхідне для задоволення інвестиційних потреб виробничих підприємств [11].

В умовах економічної та фінансової невизначеності, нагальною є потреба у розробці комплексу заходів для оптимізації та поліпшення функціонування кредитного ринку, щоб стимулювати відновлення кредитування реального сектору економіки [30]. В рамках нашого дослідження було спрогнозовано обсяг кредитного портфеля фізичних осіб (рис. 3.3).

Рис.3.3. Прогноз обсягу кредитування фізичних осіб

Джерело: за даними НБУ [21]

Зробивши прогнозування на три р. бачимо що спостерігається поступове, але стабільне зростання обсягів кредитів для споживчого сектору [31]. Зокрема

у 2025 р кредитний портфель не зростатиме, проте у 2026 р, становитиме 283,2 млрд грн, а в 2027 р. – 294,6 млрд грн.

Такі розрахунки підтверджують правильність дій банків в їх політиці кредитування фізичних осіб [10].

Зовсім інші тенденції спостерігаються у прогнозування кредитного портфеля бізнесу (рис.3.4). За проведеними розрахунками кредитування бізнесу зменшиться з 848,3 млрд грн у 2024 р. до 785,2 млрд грн у 2027 р. [19].

Рис.3.4. Прогноз обсягу кредитування корпоративного сектору

Джерело: за даними НБУ [21]

У період післявоєнного відновлення економіки роль кредитування у відбудові бізнесу та інфраструктури буде мати кардинальне значення (табл. 3.2). Війна суттєво зруйнувала бізнес–сектор [33]. Малий і середній бізнес (МСБ) потребує доступу до пільгових кредитів, до державних програм підтримки для відновлення діяльності, закупівлі обладнання та відновлення виробничих потужностей [13]. Окрім того міжнародні донори можуть спрямовувати кошти через локальні банки для підтримки підприємництва.

Таблиця 3.2

Пріоритетні напрямки кредитування в пост воєнний період

Напрямок	Тип кредитування	Основні джерела фінансування	Потенційний вплив
МСБ	Пільгові кредити	Державні програми, іноземні фонди	Зростання робочих місць, економічна стабілізація

Житлова інфраструктура	Іпотечні кредити	Банки, державні фонди	Забезпечення житлом, відновлення попиту
Транспорт і енергетика	Інвестиційні кредити	МФО, державно–приватне партнерство	Відновлення логістики, енергетичної стабільності

Джерело: створено автором на основі [20]

Важливу роль відіграватимуть інфраструктурні проекти. Банки можуть приймати участь у кредитуванні реконструкції доріг, мостів, житлового фонду та інших критичних об'єктів [20].

Це включає довгострокове кредитування та співфінансування з урядом або міжнародними організаціями [18].

Висновки до Розділу 3

Визначено напрями, які в теорії можуть удосконалити процес кредитного аналізу, що в свою чергу може підвищити ефективність кредитних портфелів. По–перше потрібно використовувати вже існуючі сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників, зокрема скорингові моделі і Big Data. По–друге необхідно застосовувати детальний аналіз бізнес–планів, фінансових показників і репутації позичальників, оцінка реалістичності прогнозів доходів і витрат. По–третє можна залучати зовнішні агентства для оцінки ризиків такі як: кредитні бюро – отримання кредитної історії позичальників; рейтингові агентства – оцінка корпоративних клієнтів із залученням зовнішніх експертів для визначення ймовірності дефолту.

Запропоновано основні положення диверсифікації кредитного портфеля: уникнення концентрації кредитів у певних галузях чи регіонах; аналіз географічних ризиків; надання спеціальних програм кредитування для МСБ зі спрощеними вимогами, як–от нижчий рівень забезпечення; збільшення частки споживчих кредитів та мікрокредитування; розширення мікрокредитування для фізичних осіб із використанням мобільних додатків, що дозволяє видавати кредити упродовж кількох хвилин. Такий підхід

дозволяє знизити ризики, підвищити ефективність кредитного аналізу та покращити фінансову стійкість банківської системи.

Спрогнозовано обсяг кредитування на середньострокову перспективу до 2027 р.. Спостерігається поступове, але стабільне зростання обсягів кредитів для споживчого сектору. Зокрема у 2025 р кредитний портфель не зростатиме, проте у 2026 р, становитиме 283,2 млрд грн, а в 2027 р. – 294,6 млрд грн Такі розрахунки підтверджують правильність дій банків в їх політиці кредитування фізичних осіб. Одночасно кредитування бізнесу зменшиться з 848,3 млрд грн у 2024 р. до 785,2 млрд грн у 2027 року.

ВИСНОВКИ

1. Визначено що кредит, як складова фінансової системи держави, виконує емісійну, розподільчу та контрольну функції. Дослідження різновидів кредитів дає змоги класифікувати їх на декілька груп: за методом погашення, за розміром, за строком, за забезпеченням, за цілями, за валютою, за видами кредиторів і боржників, за видами рахунків тощо.

2. Встановлено що в країнах із середнім рівнем доходів ставки залишаються високими, але середнє значення відсотків для більшості країн знижується. Такий тренд свідчить про полегшення доступу до фінансування для більшості досліджуваних країн. Дослідження пріоритетних класів кредитних послуг, які найчастіше використовуються малими суб'єктами господарювання у зарубіжних країнах, свідчить, що основними можливостями їхнього зовнішнього фінансування є такі інструменти: кредитні лінії (у т.ч. овердрафти), лізингові послуги, оренда, банківські кредити, а також комерційні (торговельні) кредити. Однак структурні проблеми залишаються актуальними для молодих фірм, стартапів та мікропідприємств, що відображає практику завищення ставок відсотків для СМП у порівнянні з великим бізнесом.

3. Визначено що середні процентні ставки за новими кредитами для фізичних осіб знизилися з 29,4 % до 27,7 %, а для юридичних осіб зросли – з 8,9% до 14,1%. Найбільше зниження процентних ставок спостерігається за овердрафтами для фізичних осіб, а найбільше зростання по короткостроковим кредитам (до 1 року) юридичних осіб.

4. Обчислено що обсяг наданих кредитів коливався від 966,8 млрд грн у 2021 р. до 1 020,1 млрд грн у 2024 р., демонструючи незначне зростання. Кредитний портфель фізичних осіб станом на жовтень 2024 р. складає 228,0 млрд грн., що більше на 23,0 млрд грн ніж в 2023 р. Частка кредитування фізичних осіб в загальному кредитному портфелі щороку збільшується, якщо в 2021 р. вона становила 20,8 %, то в 2024 р. – 22,4 %. Це свідчить про те що

довіра клієнтів до банків поліпшується. Частка кредитів, виданих суб'єктам господарювання, у загальному портфелі знизилася з 78% у 2021 р. до 75,9% у 2024 р.. Найбільшу частку в кредитному портфелі займають такі сектори економіки, як торгівля (40,42%) та переробна промисловість (17,77%)

5. Визначено напрями, які в теорії можуть удосконалити процес кредитного аналізу, що в свою чергу може підвищити ефективність кредитних портфелів. По–перше потрібно використовувати вже існуючі сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників, зокрема скорингові моделі і Big Data. По–друге необхідно застосовувати детальний аналіз бізнес–планів, фінансових показників і репутації позичальників, оцінка реалістичності прогнозів доходів і витрат. По–третє можна залучати зовнішні агентства для оцінки ризиків такі як: кредитні бюро – отримання кредитної історії позичальників; рейтингові агентства – оцінка корпоративних клієнтів із залученням зовнішніх експертів для визначення ймовірності дефолту.

6. Запропоновано основні положення диверсифікації кредитного портфеля: уникнення концентрації кредитів у певних галузях чи регіонах; аналіз географічних ризиків; надання спеціальних програм кредитування для МСБ зі спрощеними вимогами, як–от нижчий рівень забезпечення; збільшення частки споживчих кредитів та мікрокредитування; розширення мікрокредитування для фізичних осіб із використанням мобільних додатків, що дозволяє видавати кредити упродовж кількох хвилин. Такий підхід дозволяє знизити ризики, підвищити ефективність кредитного аналізу та покращити фінансову стійкість банківської системи.

Спрогнозовано обсяг кредитування на середньострокову перспективу до 2027 р.. Спостерігається поступове, але стабільне зростання обсягів кредитів для споживчого сектору. Зокрема у 2025 р кредитний портфель не зростатиме, проте у 2026 р, становитиме 283,2 млрд. грн., а в 2027 р. – 294,6 млрд. грн. Такі розрахунки підтверджують правильність дій банків в їх політиці кредитування фізичних осіб. Одночасно кредитування бізнесу зменшиться з 848,3 млрд. грн у 2024 р. до 785,2 млрд. грн у 2027 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Marshall Plan: Design, Accomplishments, and Significance. URL: <https://www.everycrsreport.com/reports/R45079.html> (Дата звернення 05.12.2024).
2. Амелін А. За прикладом Ізраїлю. Як Україні відновити економіку після війни. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/viyna-rosiji-proti-ukrajini-yak-ukrajini-vidnoviti-ekonomiku-pislya-viyni-izrajil-ostanni-povini-50229005.html> (дата звернення: 14.11.2024).
3. Віблій П., Гриневич О. Світовий досвід інвестицій післявоєнної відбудови. *Галицький економічний вісник*. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/77/1093.pdf> (дата звернення: 14.11.2024).
4. Вовчак, О.; Андрейків, Т.; Павлишин, В. Стан та перспективи розвитку іпотечного кредитування в Україні в умовах сучасних ризиків і загроз. *Фінансовий простір*. 2023, 7–13. [https://doi.org/10.30970/fp.1\(49\).2023.071213](https://doi.org/10.30970/fp.1(49).2023.071213) (дата звернення: 18.11.2024).
5. Гасій О. В., Клименко В. І. Стан та перспективні вектори розвитку банківської кредитної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7617> DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.61 (дата звернення: 18.11.2024).
6. Григораш Т. Ф. Актуальні проблеми грошово-кредитного ринку України. *Інфраструктура ринку: Економіка та управління національним господарством*. 2019. Випуск 31. С. 99–104.
7. Державна програма «Доступні кредити 5–7–9%» https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_chas_dii_voennogo_stanu_v_ukraini_vida_no_57_261_kredit_na_2273_mlr_d_grn_za_programoiu_dostupni_krediti_5-7-9-4690 (дата звернення: 18.11.2024).
8. Дзюблюк О. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану”. *Вісник Економіки*, № 3, 2023, pp. 8–25, <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008>. (дата звернення: 15.11.2024).

9. Діденко В. М., Лисенко Ж. Основи іпотечного ринку. Чернівці, БДФА 2019. 384 С.
10. Довженко В. Сус Л. Сус, Ю. Розробки стратегій розвитку системно важливих банків України під впливом чинників зовнішнього середовища . Бізнес Інформ. 2023. №3. С. 115–123. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-3-115-123>
11. Дорошенко Н., Бакланова О. Банківська система України за період воєнного стану: виклики і здобутки. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна* серія «Економічна», 2022, випуск 103, С. 48–56. DOI: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2022-103-06>
12. Дослідження потреб у кредитуванні населення та бізнесу України. Аналітичний звіт НАБУ, 2020 р. [Електронний ресурс]. –Режим доступу:https://nabu.ua/images/uploaded/sys_media_doc/doc_1737a9619d169a68b89fec445f336505.pdf. (дата звернення: 14.11.2024).
13. Забчук Г., Іващук О. Ризики банківської системи України в умовах воєнного стану. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2022. <https://doi.org/10.35774/ibo2022.01-02.050> (дата звернення: 18.11.2024).
14. Звіт про фінансову стабільність, червень 2024. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2024-roku> (дата звернення: 12.12.2024).
15. Калініченко Л. Л., Мусіяка Л. В. Роль банківського кредитування у розвитку малого бізнесу в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 50. С. 325–329.
16. Король М. М., Співак В.О., Куліковська І.В. Сучасний стан показників української банківської системи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. № 47. С. 41–47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-47-8>.
17. Крилова О., Федорова О., Маковін І. Перспективи розвитку

банківського бізнесу України в умовах глобальних викликів. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2022. № 3 (79). С. 97–103. <https://doi.org/10.33271/ebdut/79.097>.

18. Лапішко, М., Винник, А. Проблеми ринку кредитування України в умовах воєнного стану. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. (3 (31), 180–189. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-3\(31\)-180-1893](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-3(31)-180-1893). (дата звернення: 14.11.2024).

19. Левандівський О., Криховецька З., Кохан І. Сучасні тенденції функціонування банківської системи України. *Агросвіт*. 2023. № 3–4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.3-4.97>. (дата звернення: 15.11.2024).

20. Мамедов С. Як розвиватиметься банківське кредитування у 2024 р.. DELO.UA. <https://delo.ua/banks/yak-rozvivatimetsya-bankivske-kredituvannya-u-2024-roci-424726/> (дата звернення: 12.11.2024).

21. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення 11.11.2024).

22. Недільська Л. Сус Л. Сус, Ю. Синергія розвитку банківської системи України та бізнесу у воєнний та післявоєнний періоди. *Ефективна економіка*, 2024, № 6. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.6.29> (дата звернення: 18.11.2024).

23. Нянько В., Нянько Л., Нянько В. Банківська система за воєнного стану та у післявоєнному відновленні України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Вип. 35. 2022. С. 96–105. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7643321>.

24. Огляд банківського сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyutiy-2024-roku> (дата звернення: 18.11.2024).

25. Опитування щодо доступу підприємств до фінансування (SAFE) Аналітичний звіт URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/32781> (дата звернення: 17.11.2024).

26. Поняття кредиту, його значення та види [Електронний ресурс] – Режим

доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/19904/> (дата звернення: 17.11.2024).

27. Прасолова С. П. Системний ризик банківського сектору України: оцінка основних джерел, чинників, наслідків та напрямів регулювання. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. Серія «Економічні науки». 2019. №1(91). С.54 – 63.

28. Про банки і банківську діяльність Закон України від 07.12.2000 № 2121–III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 02.12.2024).

29. Про надання Національним банком України стабілізаційних кредитів банкам України Положення НБУ від 13.07.2010 № 327. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0540-10#Text> (дата звернення: 02.12.2024).

30. Про Основні засади грошово–кредитної політики 2022 р. та середньострокову перспективу. Постанова НБУ 31–рд від 13 вер. 2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr031500-21#Text> (дата звернення: 02.12.2024).

31. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб – ЗУ від 23.02.2012 № 4452–VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text> (дата звернення: 02.12.2024).

32. Про споживче кредитування. Закон України від 15.11.2016 № 1734–VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text> (дата звернення: 02.12.2024).

33. Рекордні прибутки та кредити для бізнесу. Що відбувається з банками в Україні. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/ukrajinski-banki-u-2021-mu-krediti-pributki-prognozi-novini-ukrajini-50209679.html>. (дата звернення: 18.11.2024).

34. Розум О. Зарубіжний досвід економічного стимулювання післявоєнного розвитку суб'єктів малого підприємництва: перспективні практики для України. Інвестиції: практика та досвід № 20/2024. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.20.218> (дата звернення: 14.11.2024).

35. Савосін С. Аналіз ринку кредитування довоєнного стану. *Фінансове*

забезпечення економіки : матеріали VIII науково–практичної студентської конференції, 30 травня 2024 р. Житомир : Поліський університет. 2024. С. 38–40.

36. Савосін С. Зарубіжний досвід кредитування суб'єктів малого підприємництва. Студентські наукові читання 2023. Матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу *студентських наукових робіт Поліського національного університету*, 30 листопада 2023 р. Житомир : 2023. С. 138–141.

37. Савосін С. Перспективи розвитку ринку кредитування. Студентські наукові читання 2024. Матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу *студентських наукових робіт Поліського національного університету*, 28 листопада 2024 р. Житомир : 2024. С. 139–151.

38. Стратегічний план діяльності Міністерства. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/strategichnij-plan-dijalnosti-minfinu> (дата звернення: 15.11.2024).

39. Стратегія з розвитку кредитування.
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Lending_development_strategy_2024.pdf. (дата звернення 11.11.2024).

40. Труш Є. І. Міжнародний досвід з кредитування малого підприємництва та його адаптація до особливостей національної економіки. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2019. № 4. С. 104–107.

41. Фінансування МСП та підприємців 2020: ОЕСР. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/financing-smes-and-entrepreneurs-2020_061fe03d-en (дата звернення: 13.11.2024).

42. Що таке кредитний портфель? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://finx.com.ua/blog/chto-takoe-kreditnyj-portfel> (дата звернення: 15.11.2024).